

- п'ята закономірність – цілеспрямоване формування комунікативної культури майбутніх учителів музики як комплексного полі-функціонального феномену передбачає наявність таких складових: аксіологічного потенціалу, акмеологічної інтенції, особистісно-діяльнісної самоорганізації, творчого саморозвитку та комунікативної технологічної озброєності.

- шоста закономірність відображає детерміновані зв'язки між процесами навчання, виховання і розвитку особистості. Врахування цієї закономірності у процесі формування художньо-комунікативної культури майбутнього вчителя музики передбачає використання таких методів навчання, які впливають на формування його загальної та художньо-комунікативної культури з урахуванням наявного рівня розвитку особистості майбутнього фахівця.

Таким чином, визначення закономірностей поглиблює сутність педагогічних завдань теорії і методики формування художньо-комунікативної культури майбутнього вчителя музики; є методологічним базисом для ефективного дослідження окресленої проблеми; уможливорює пошук нових напрямів її вирішення.

Література

1. Безбородова Л.А. Методика преподавания музыки в общеобразовательных учреждениях: [учеб.Пособие для студ. муз. фак. педвузов] / Л.Безбородова, Ю.Алиев. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 416 с.
2. Галузинський В.М. Педагогіка: теорія та історія: [навчальний посібник] / В.Галузинський, М.Євтух. – К.: Вища школа, 1995. – 237 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Устинович Гончаренко. – К.: Либідь. – 1997. – 376 с.
4. Гончаренко С.У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення / С.У.Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 192 с. 5.Лернер И.Я. Дидактическиеосновыметодовобучения / И.Я.Лернер. – М., 1991. – 186 с.
6. Михайличенко О.В. Музыкальнаяпедагогика как отрасльпедагогической науки и теориямузыкальногоучебно-воспитательногопроцесса / О.В.Михайличенко // Мистецька освіта в Україні: теорія і практика [О.П.Рудницька та ін.; заг. ред. О.М.Михайличенко, редактор Г.Ю.Ніколаї]. – Суми: Сум-ДПУ ім. А.Макаренка, 2010. – 255 с.
7. Педагогическийсловарь / под ред. Г.М.Коджаспировой, А.Ю.Коджаспирова. – М.: «Академия», 2001. – 176 с. , с. 42]
8. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: [підручник] / С.О.Сисоєва. – К.: Міленіум, 200. – 346 с.
9. Сухомлинська О.В. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи / О.В.Сухомлинська // Шлях освіти. – 1996. - № 1. – С.24-27.

УДК 37.091. 3

Стукаленко З. М.

ДІАГНОСТИКА РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ КРИТЕРІЮ «ЦІННІСНО-ОРІЄНТАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ» ПРОФЕСІЙНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

В статтє приводятя результати дослідження стану критерію «цінностно-орієнтаційна спрямованість» професійної толерантності майбутнього учителя музичного мистецтва. Акцентовано увагу на те, що основним змістом особистісного виміру професійної толерантності є, перш за все, відповідна цінностно-смысловая система моральних якостей.

Ключові слова: професійна толерантність, цінностно-орієнтаційна спрямованість, професійна толерантність, майбутній учитель музичного мистецтва.

The article presents the results of studying the state of the criterion of "value-oriented focus" professional tolerance future teacher of music. The attention to the fact that the main content of the professional personal dimension tolerance is primarily a corresponding value-semantic system of moral qualities.

Keywords: *professional tolerance, the value-oriented focus and professional tolerance, a future teacher of music.*

У науковому осмисленні світової спільноти глобального розуміння набуває феномен толерантності, що відповідає складним процесам міжнародного, міжконфесійного та міжкультурного спілкування народів. Тому доцільно називати ту систему факторів, які спроможні розв'язати коло проблем у формуванні професійної толерантності й допомагають підвищити ефективність педагогічного процесу.

Фундаментальні дослідження різних аспектів толерантності проведено відомими дослідниками, з-поміж яких слід відзначити: Ж.Бастіда, П.Кінга, Б.Уільяма. Проблеми тактовності, безконфліктності розглядають вітчизняні дослідники: Т.Алексеев, О.Безпалько, В.Бочарова, Р.Валітова, Ю.Василькова, О.Зарівна, А.Мудрик, В.Сухомлинський, О.Швачко. Дослідники І.Бех, Л.Завірюха, В.Калошин, В.Шалін акцентують увагу на питаннях розкриття педагогічного контексту феномена толерантності. Різні аспекти формування толерантності школярів та студентів у закладах освіти розглядаються у дисертаційних дослідженнях Б.Гершунським, О.Карякіною, В.Козловим, Л.Колобовою, Д.Колосовим, І.Ключником, А.Погодіною, М.Перепеліциною, І.Пчелінцевою, Ю.Тодорцевою.

Проблеми формування міжособистісних стосунків знайшли своє розкриття в працях Б.Ананьєва, Я.Довгополової. Толерантність як складову культури свідомості розглядають А.Асмолов, А.Кондаков; проблеми міжетнічної толерантності – Л.Аза, Р.Валітова, Л.Головатий, О.Грива, Б.Євтух, В.Зорько, О.Майборода, В.Мухтерем, Л.Орбан-Лембрик, А.Петрицький, Т.Сенюшкіна, О.Сербенська, В.Скуратівський, Г.Солдатова, Ю.Тищенко, В.Трощинський; генезис і типологію толерантності – Н.Круглова, О.Магометова; толерантність у процесі знаходження цілісності – Є.Козаков, У.Тишков, В.Лекторський, А.Садохін, Н.Федотова.

Сучасні науковці, які працюють у галузі мистецької освіти це – Е.Абдуллін, Ю.Алієв, О.Асмолов, Л.Безбородова, Д.Кабалевський, Е.Койкова, Л.Майковська, Л.Масол, О.Ніколаєва, О.Олексюк, М.Осеннева, О.Лобова, В.Орлов, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Щолокова, В.Черкасов, Л.Школяр.

Тематика нашого наукового пошуку значною мірою доповнює дослідження вищезазначених науковців.

Основним змістом особистісного виміру професійної толерантності є, передусім, відповідна ціннісно-смилова система моральних якостей, ядром якої слугують цінності поваги людини, прав і свобод та рівноправності стосовно базових питань вибору світогляду й життєвої позиції. Ціннісно-орієнтаційна спрямованість полягає в орієнтуванні студентів на засвоєння та відтворення кращих зразків різножанрового музичного мистецтва, у розумінні ціннісного змісту не тільки суто технічного виконання творів, а й цінності художнього змісту, що забезпечує продуктивну педагогічну та музично-виконавську діяльність. Тому зазначена складова є визначальною активною моральною позицією у взаємодії з людьми незалежно від їх культурної, соціальної належності, національності, віросповідання, освіти, віку, професії, гендерних відмінностей, поглядів.

Толерантність, за визначенням О.Щолокової, – це «система формування та переосмислення ціннісних орієнтацій, умовою якого є діяльнісний підхід. Доцільність такого підходу обумовлюється впливом на творчу активність учнів, що передбачає створення педагогічних умов і ситуацій, за яких забезпечується рівноправність спілкування й емоційна відвертість не тільки між учнями, а й між вчителем і учнями» [10, с. 42].

У формуванні професійної толерантності важливу роль відіграє ціннісно-орієнтаційна спрямованість особистості, що характеризується такими якостями, як: *терпіння, емпатія,*

соціальна гнучкість, внутрішня рівновага, емоційна стабільність, рефлексія, аксіологія, самостійність, здатність до самокритики, оптимізм, позитивна самооцінка.

Використовуючи розроблений критеріальний підхід до діагностики професійної толерантності майбутнього вчителя музичного мистецтва, ми вважали за необхідне визначити якісну характеристику рівнів сформованості зазначеного феномена в процесі фахової підготовки.

Високий рівень сформованості професійної толерантності майбутнього вчителя музичного мистецтва відзначався в студентів, яким притаманна розвинена рефлексивна та соціально-перцептивна позиція у навчально-професійній діяльності; відчутна наявність взаємодії знань, умінь і навичок толерантної поведінки та сформована потреба в партнерських стосунках, готовність до співпраці.

Середній рівень відзначався в студентів, у яких розвинена позитивна мотивація до вияву професійної толерантності; наявність адекватної самооцінки, сформованість емпатії, міра рефлексії та розуміння етнокультурності, але вияв активності невисокий.

Низький (інтолерантний) рівень спостерігається в студентів, котрі відзначалися пасивністю, нетерпимістю стосовно оточення, низькою сформованістю професійної компетентності, емпатії та соціальної перцепції, небажанням до партнерської взаємодії.

Для пошукового етапу дослідження, що передбачало уточнення критеріїв та показників професійної толерантності майбутнього вчителя музичного мистецтва, а також добір адекватних способів їхньої діагностики, нами було проведено діагностико-констатувальний експеримент протягом 2012–2013 н. рр.

В експерименті брали участь 370 респондентів – студентів та викладачів, що навчалися за спеціальностями «Музичне мистецтво», «Музика і художня культура», із загальної кількості яких було визначено групи, – експериментальна (ЕГ) (186 студентів) та контрольна (КГ) (184 студенти).

У ході діагностико-констатувального етапу експерименту для розв'язання завдань та перевірки сформульованої гіпотези було використано комплекс взаємодоповнювальних методів дослідження [5]:

- опитування; психодіагностика; анкетування; бесіда; інтерв'ювання; метод експертних оцінок; індуктивно-дедуктивний метод; метод наративізації; аналіз творчої діяльності; самоаналіз власної діяльності; метод складання вербальних програм;
- методи опрацювання даних, які зібрані в процесі експериментальної роботи: кількісні (математичні та статистичні дані: аналіз, синтез, порівняння);
- методи інтерпретації даних.

Завданням усіх зазначених методів наукового дослідження є перевірка спроможності наведених в гіпотезі положень.

На початку діагностико-констатувального етапу експерименту було проведено загальне опитування та анкетування респондентів стосовно «толерантності» й «професійної толерантності». Варто наголосити, що ці методи вважаються найбільш ефективними, технологічними та інформаційними методами збору первинної інформації від конкретно обраного кола людей. Тому ми запропонували саме опитування та анкетування, які відбувалися на семінарських і практичних заняттях.

У ході опитування та опрацювання анкет було з'ясовано, що більшість студентів (75%) не змогла дати визначення поняттям «толерантність» і «професійна толерантність», що свідчить про відсутність у студентів розуміння важливості зазначеної якості для майбутньої фахової діяльності. На запитання «Як ви вважаєте, чи можна сформулювати професійну толерантність під час навчання у ВУЗі?», – 40% респондентів відповіли, що «ця якість формується в процесі навчальної діяльності», 30% – «гадаю, що так», 17% – «не знаю», а решта 13% респондентів дали відповідь «ні».

На запитання «Чи хотіли б ви мати високий рівень професійної толерантності?», лише 20% респондентів дали відповідь «так», 5% – «я і так її маю»; 70% вважають, що для майбутнього вчителя музичного мистецтва є інші більш важливі професійні якості (слух, пам'ять, голос, володіння інструментом тощо), ніж толерантність; 5 % не змогли визначитися у відповіді.

Отже, враховуючи специфіку професійної діяльності, не всі студенти визнають необхідність наявності високого рівня професійної толерантності. Це дає нам підставу вважати, що більшість із них розуміє під «толерантністю» тільки здатність бути терпеливим у навчальній діяльності й зовсім не ознайомена з основними показниками професійної толерантності вчителя музичного мистецтва.

Після загального опитування та анкетування респондентів ми провели діагностування, яке спрямовувалося на перевірку кожного критерію професійної толерантності, з-поміж яких: *ціннісно-орієнтаційна спрямованість, професійна компетентність, творчо-поведінкова діяльність, інформаційно-комунікативна культура* та їхніх показників.

За першим критерієм – «*ціннісно-орієнтаційна спрямованість*» (це – комплекс взаємопов'язаних ціннісних характеристик особистості, спрямований на формування світоглядної позиції та визначення особистісного смислу музично-педагогічної діяльності; емоційно-естетичне ставлення та розуміння значущості художнього твору; художнє відчуття міри; естетичні оцінні судження тощо) ми перевіряли такі показники: *позитивна мотивація, емпатія, аксіологія*.

Зважаючи на те, що однією із найважливіших характеристик особистості є її ціннісні мотивації та смисли, то діагностиці ціннісно-орієнтаційної спрямованості ми надавали виняткового значення. Адже, як уважає Дж. Равен, перед тим як оцінювати здатність виявляти широкий спектр когнітивних, емоційних навичок для значущих цілей, потрібно спочатку визначити цінності індивіда [8]. Тому логічним буде почати діагностування наявності у респондентів вихідного рівня зазначеного феномена крізь призму особистісного смислу. За такого підходу ми намагалися визначити, яке місце респонденти відводять професійній толерантності в контексті особистісних цінностей.

Першим показником критерію ціннісно-орієнтаційної спрямованості ми визначили «*позитивну мотивацію*» (з лат. *movere* – спонукання до дії) – це динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, який керує поведінкою людини, що визначає її організованість, активність і стійкість; наявність прагнення до професійного зростання.

Позитивна мотивація характеризує сукупність таких факторів, як сформованість позитивної «Я-концепції», інтерес до навчання у ВНЗ, бажання займатися музично-педагогічною діяльністю, прагнення бути корисним людям та передавати свої знання дітям. Тому ми спробували під час діагностико-констатувального етапу експерименту визначити, яка увага приділяється формуванню позитивної мотивації та з'ясувати рівень внутрішньої потреби в професійній толерантності.

За допомогою бесід та анкетування нами було запропоновано методіку дослідження мотивів вибору видів діяльності вчителя музичного мистецтва за Є. Ільїним, котра модифікована до нашого дослідження [2, с. 463].

Студентам експериментальної та контрольної груп було запропоновано ознайомитися з текстом анкети й оцінити мотиви власної діяльності за шкалою 1 – 14, де під цифрою 1) відзначалося те, що здавалося найважливішим для студента, а цифрою 2) – менш важливим та другорядним. Опрацьовані дані засвідчили результати за ступенем значущості кожного мотиву: педагогічне покликання і наскільки виражені другорядні, супутні інтереси.

Також з майбутніми вчителями музичного мистецтва експериментальної та контрольної груп для отримання більш об'єктивної оцінки мотивів формування професійної толерантності було проведено усне опитування.

На запитання «Як давно ви вирішили обрати професію вчителя музичного мистецтва?» 20% відзначили, що вирішили залучитися до обраної професії для досягнення високого рівня професіоналізму; 60% відзначили, що це їх покликання; 10% відповіли, що це їхня мрія дитинства; 10% відзначили, що обрали професію вчителя музичного мистецтва за порадою батьків.

На запитання «Що виявилось вирішальним для прийняття вашого рішення стати вчителем музичного мистецтва?» – для 45% стала любов до музики; 35% хочуть працювати з дітьми; 10% – це сімейна традиція; 10% – спеціальність здається цікавою та творчою.

На запитання «Як ви вважаєте, які знання, навички та уміння потрібні для успішної професійно-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва?», більшість студентів

(90%) указали на ґрунтовні знання з фаху та методики його викладання, лише 10% респондентів уважали, що вчитель музичного мистецтва повинен володіти такими якостями, як принциповість, розвинений науковий кругозір, любов до музики, демократизм, громадянська позиція, толерантність.

На запитання «Як ви бачите та розумієте мету й функції професійно-педагогічної діяльності?», 30% назвали виховну функцію; 25% вважають, що метою повинен бути саморозвиток; 45% змогли визначити декілька функцій, що свідчить про високий рівень усвідомлення мети й завдань педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва.

Аналіз виконання цього діагностичного завдання (анкетування та результати відповідей на запитання під час бесід та інтерв'ювання) уможливив розподіл студентів на три рівні сформованості позитивної мотивації щодо вибору професії вчителя музичного мистецтва, з-поміж яких: високий рівень складав КГ 40%, ЕГ 43%, середній рівень КГ – 35%, ЕГ 33 %, низький (інтолерантний) – КГ 25%, ЕГ 24%.

Для діагностики другого показника критерію ціннісно-орієнтаційної спрямованості «*емпатія*» (англ. *empathy* та грец. *patho* – співпереживання) використано метод самоаналізу власної діяльності й тестування. Зауважимо, що емпатія як психологічне утворення – це здатність поставити себе на місце іншої людини, розуміння стосунків, почуттів, психічних станів іншої особи в формі співпереживання. Здатність до емпатії ототожнюється з такими якостями, як терпимість до недоліків інших, альтруїзм, доброзичливість і відкритість.

Для визначення початкового стану сформованості рівнів емпатії було використано методику С.Вершаловського, адаптовану до нашого дослідження, що являє собою тестування, котре спрямоване на ступінь потреби студента в досягненні успіху в будь-якій музично-творчій діяльності.

Нами було розроблено тест на виявлення рівнів емпатії, де студентам пропонувалося дати просту відповідь «так», «ні» або «іноді».

Після застосування цих методів дослідження в експериментальній та контрольній групах були отримані наступні результати стану сформованості емпатії майбутнього вчителя музичного мистецтва, як-от: високий рівень емпатії складав КГ 35%, ЕГ 34%; середній – КГ 40%, ЕГ 45%; низький (інтолерантний) – КГ 25%, ЕГ 21%.

Третім показником критерію ціннісно-орієнтаційної спрямованості є «*аксіологія*» (від др.-грец. *ἀξία* – цінність – теорія цінностей, розділ філософії) – наука про цінності, що охоплює вчення природи моральних, духовних, естетичних цінностей та є нормою розвитку культури стосунків особистості. Суть учення полягає в орієнтації професійної освіти на формування в студентів системи загальнолюдських і професійних цінностей. Наше завдання полягало в тому, щоб дослідити аксіологічне знання як засіб оволодіння ціннісним простором музичної освіти.

Для вивчення аксіологічної обізнаності студентів, умінь диференціювати цінності та ціннісні орієнтації, розуміння соціальної природи цінностей, усвідомлення особливостей професійних цінностей вчителя музичного мистецтва ми запропонували студентам такі завдання: здійснити оцінювальну функцію музично-художніх творів у навчально-виховному процесі.

Для визначення початкового стану сформованості аксіологічного критерію майбутнього учителя музичного мистецтва ми використали анкетування та метод експертних оцінок. Нами було обрано групу експертів у складі чотирьох провідних викладачів, котрі за 10-бальною шкалою оцінювали відповіді студентів. Шкала оцінювання визначалася від 1 до 3 балів – низький рівень, від 4 до 6 – середній рівень, від 7 до 10 – високий рівень. Студентам було запропоновано прослухати й проаналізувати декілька фрагментів різножанрових музичних творів і методом наративізації дати визначення, у чому полягає їхня цінність.

Було запропоновано такі твори: 1. Й.С. Бах «Органна хоральна прелюдія фа-мінор»; 2. Українська народна пісня «Повій, вітре, на Вкраїну» на сл. С.Руданського; 3. В.А. Моцарт «Реквієм»; 4. В.А. Моцарт «Соната ре-мажор»; 5. П.І. Чайковський «Симфонія №6, 1 ч.»; 6. П.І. Чайковський опера «Євгеній Онєгін»; 7. П.І. Чайковський «Пори року – «Серпень»»; 8. А.Вівальді «Духовна кантата «Глорія», RV 589»; 9. А.Вівальді «Пори року – «Літо»»; 10. Українська народна пісня «Зелене жито, зелене». Нашим завданням було виявити

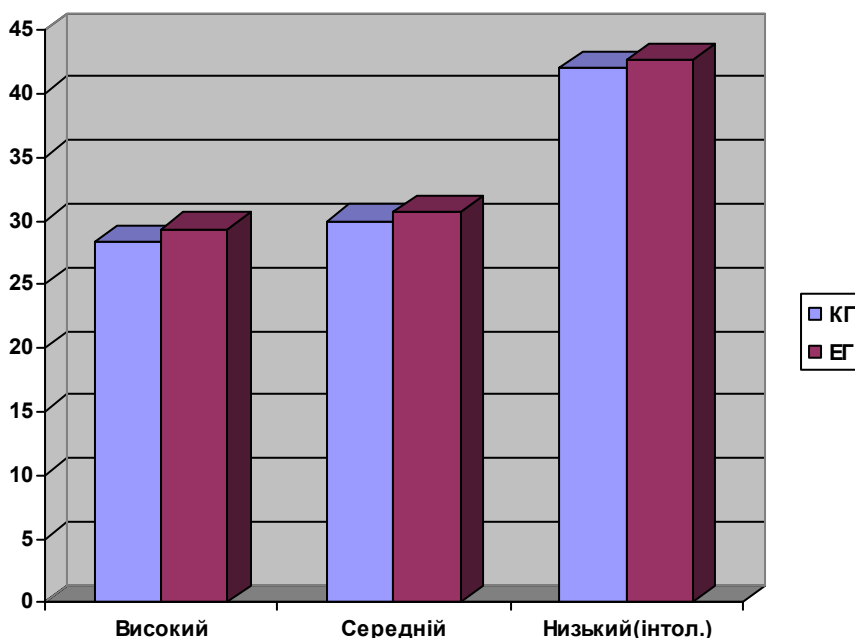
ціннісне осягнення музики, виявлення її специфічних сутнісних рис через особливості сприйняття й розуміння твору. Таким чином ми продіагностували аксіологічну сферу майбутнього вчителя музики.

Результати засвідчили, що більшість студентів мають низький рівень сформованості аксіологічного показника, зокрема вони недостатньо орієнтуються у видах і жанрах музичного мистецтва, не можуть належно оцінити жанрово-стильову специфіку музичного твору. Як свідчать результати діагностико-констатувального етапу експерименту, отримані результати проведеного дослідження стану сформованості аксіології майбутнього вчителя музичного мистецтва становили: високий рівень аксіології складав КГ 10%, ЕГ 11%; середній – КГ 15%, ЕГ 16%; низький (інтолерантний) – КГ 75%, ЕГ 73%.

За отриманими результатами ми визначили межі коливань рівнів сформованості в студентів за критерієм *ціннісно-орієнтаційна спрямованість*, де отримали такий результат: високий рівень – $КГ\ 40+35+10=28,33\%$; $ЕГ\ 43+34+11=88:3=29,33\%$; Середній рівень – $КГ\ 35+40+15=90:3=30\%$; $ЕГ\ 33+45+16=92:3=30,67\%$; Низький рівень – $КГ\ 25+25+75=125:3=42\%$; $ЕГ\ 24+21+73=118:3=39,3\%$;

На основі статистичного узагальнення підрахунків середнього значення коефіцієнта ми вивели гістограму рівнів сформованості критеріїв професійної толерантності майбутнього вчителя музичного мистецтва (див. діагр.1).

Діаграма 1

Рівні сформованості критерію «ціннісно-орієнтаційна спрямованість» професійної толерантності майбутнього вчителя музичного мистецтва

Отже, результати констатуючого зрізу свідчать про недостатній рівень сформованості цього критерію та необхідність активізації форм і методів виховного впливу для підвищення рівня його якості.

Виявлені недоліки свідчать про те, що професійна толерантність майбутніх учителів музичного мистецтва не може формуватися стихійно. Вона потребує спеціально організованої діяльності при отриманні сукупності педагогічних умов, спроможних забезпечити цілісне підґрунтя їхнього динамічного зростання і стати своєрідною гарантією підвищення ефективності зазначеного процесу.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості // Особистісно орієнтований підхід: науково практичні засади. – К.: Либідь, 2003. – Кн. 2. – 344 с.
2. Ильин Е.В. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – СПб: Питер, 2006 – 512 с.

3. Гершунский Б.С. Толерантность в системе ценностно-целевых приоритетов образования : [Филос. аспект] // Педагогика. – 2002. – № 7. – С. 3–12.
4. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
5. Грабарь М.И., Краснянская К.А. Применение математической статистики в педагогических исследованиях. М.: «Педагогика», 1977. – 136 с.
6. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: М54 Навч. посіб. / С.У. Гончаренко, П.М. Олійник, В.К. Федорченко та ін.; За ред. С.У. Гончаренка, П.М. Олійника. – К.: Вища шк., 2003.– 323 с.
7. Наследов А.Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпритация данных. Учебное пособие исследования. // Андрей Дмитриевич Наследов // – СПб. : Речь, 2004. – 392 с.
8. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие, реализация / Пер. с англ. – М.: «Когито-Центр», 2002. – 396 с.
9. Шаюк О.Я. Науково-психологічне осмислення толерантності як загальнолюдської проблеми / О.Я. Шаюк // Психологія і суспільство. – 2010. – №1. – С. 100–111.
10. Щолокова О.П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя: монографія / О.П. Щолокова. – К. : Укр. держ. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 1996. – 172 с.
11. Толерантність як соціальна цінність// Практична психологія. – 2000. – № 5. – 89 с.

УДК 371.134:78.071.2(045)

Гавран І.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕМПАТІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статтє виделєны и обоснованы педагогические условия, которые наиболее эффективно влияют на формирования педагогической эмпатии будущих учителей музыки в процессе дирижерско-хоровой деятельности.

Ключевые слова: педагогические условия, педагогическая эмпатия, будущий учитель музыки, дирижерско-хоровая деятельность.

In the article the pedagogical conditions were grounded, which have the most effective influence on the formation of pedagogical empathy on the future music teacher in the process of conducting and choral activity.

Keywords: pedagogical conditions, pedagogical empathy, future music teacher, conducting and choral activity.

Процес підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців передбачає постійне набуття практичного досвіду в галузі музично-педагогічної освіти. Значний потенціал практичного музично-педагогічного, психолого-педагогічного зростання та виконавської майстерності містить диригентсько-хорова підготовка майбутніх учителів музики. У зв'язку з цим, актуальною стає проблема удосконалення диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики, яка характеризується орієнтацією на зростання не лише предметної, а й особистісної компетенції, професійної відповідальності за якість результатів власної диригентсько-хорової діяльності.

У сучасній психолого-педагогічній літературі існує велика кількість думок, які склалися навколо трактування явища «емпатія»: наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців висвітлюють різноманітні підходи формування емпатії (Ш.Амонашвілі, О.Кайріс, Т.Василишина, В.Сухомлинський, А.Штейнмец та ін.); моделювання організації творчої діяльності з акцентуалізацією на емпатійність як одну з провідних характеристик особистості педагога (Г.Андрєєва, О.Киричук, І.Первіна та ін.).